

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 271/2023 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen Suomen Israel- ja Palestiina-politiikasta kansainvälisen tuomioistuimen päätöksen jälkeen

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Veronika Honkasalo /vas ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 271/2023 vp:

Miten Suomen hallitus huomioi kansainvälisen tuomioistuimen Israelin toiminnan tuomitsevan välipäätöksen ja edistää sen välitöntä ja täydellistä toimeenpanoa,

miten Suomi muuttaa politiikkaansa suhteessa Israeliin ja Gazan tilanteeseen kansainvälisen tuomioistuimen välipäätöksen seurauksena varmistakseen, että Suomi täyttää kansainvälisen oikeuden mukaiset velvoitteemme ja että emme edes välillisesti tue toimintaa, joka saattaa täyttää kansanmurhan tunnusmerkit,

lopettaako Suomi kaiken asekaupan ja sotilasteollisen yhteistyön Israelin kanssa, kunnes Israel on osoittanut kunnioittavansa kansainvälisen tuomioistuimen päätöstä ja kansainvälistä oikeutta,

milloin ja millä ehdoin Suomi palauttaa tukensa YK:n palestiinalaispakolaisten avustusjärjestölle UNRWA:lle,

mitä konkreettisia toimia Suomi tekee humanitaarisen avun perille pääsyn varmistamiseksi Gazaan ja

aikooko Suomen hallitus edistää EU:ssa ja laajemmin kansainvälisessä yhteisössä taloudellisia pakotteita Israelia vastaan, mikäli maa ei ala välittömästi noudattaa kansainvälistä oikeutta ja kansainvälisen tuomioistuimen sitovaa päätöstä?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Suomi, kuten koko kansainvälinen yhteisö, on seurannut erittäin huolestuneena Gazan ja Lähi-idän tilanteen kehittymistä. Vaadimme edelleen välitöntä humanitaarista tuli-

taukoa. Se on välttämätön askel paitsi välittömän katastrofaalisen humanitaarisen tilanteen lievittämiseksi, myös alueen siviilien elämän vakauden ja turvallisuuden lisäämiseksi.

Suomi kuuluu Kansainvälisen tuomioistuimen (ICJ) pitkäaikaisiin tukijoihin ja korostaa sen asemaa YK:n pääasiallisena oikeudellisena elimenä. ICJ antoi 26.1.2024 määräyksen väliaikaisista turvaamistoimista Etelä-Afrikan ja Israelin välisessä riita-asiassa. Väliaikaisten turvaamistoimien määräyksessä Israel muun muassa veloitettiin välittömästi varmistamaan, etteivät sen asevoimat syyllisty joukkotuhontatarkoituksessa tehtyihin yleissopimuksen II artiklassa lueteltuihin tekoihin, kuten tappaminen, vamman aiheuttaminen tai elinehtojen tahallinen huonontaminen. Lisäksi tuomioistuin määräsi Israelin ehkäisemään ja rankaisemaan palestiinalaisten joukkotuhontaan yllyttämisen sekä kiireellisesti turvaamaan peruspalvelujen ja humanitaarisen avun pääsyn Gazaan.

Turvaamistoimia koskevat kansainvälisen tuomioistuimen määräykset sitovat riidan osapuolia. Määräyksen noudattaminen on siis kyseisten valtioiden kansainvälisoikeudellinen velvoite.

Suomi on ratifioinut yleissopimuksen joukkotuhontana pidettävän rikoksen ehkäisemiseksi ja rankaisemiseksi (joukkotuhontayleissopimus, SopS 5/1960). Suomi on sitoutunut yleissopimuksen I artiklan mukaisesti joukkotuhontaan ehkäisemiseen ja rankaisemiseen ja noudattaa yleissopimuksesta johtuvia velvoitteitaan kaikissa tilanteissa.

Suomi on toistuvasti vedonnut kaikkiin konfliktin osapuoliin, että niiden tulee toimia kansainvälisen oikeuden, erityisesti kansainvälisen humanitaarisen oikeuden mukaisesti. Myös ICJ muistutti antamassaan väliaikaisten turvaamistoimien määräyksessä, että kansainvälinen humanitaarinen oikeus koskee kaikkia Gazan kaistaleen aseellisen selkkauksen osapuolia ja vaati Hamasin ja muiden aseellisten ryhmien pitämien panttivankien välitöntä vapauttamista ilman ehtoja.

Suomi on pitkäaikainen itsenäisten ja riippumattomien oikeuslaitosten, kuten ICJ:n, tukija. Luotamme siihen, että ICJ myös tässä asiassa toimii mandaattinsa mukaisesti.

Israel on Suomen kumppani kahdenvälisesti sekä Naton kautta osana Välimeren dialogi-kumppanuusohjelmaa. Kahdenvälinen puolustusyhteistyö Israelin kanssa sisältää puolustuspoliittista dialogia, tutkimus- ja kehittämissyhteistyötä sekä puolustusmateriaaliyhteistyötä. Yhteistyö tukee mm. Suomen puolustuskykyä, kehittää Puolustusvoimien osaamista ja yhteistoimintakykyä, parantaa tilannetietoisuutta ja tiedonvaihtoa Suomelle tärkeissä kysymyksissä. Suomi jatkaa puolustusyhteistyötä Israelin kanssa kahdenvälisesti sekä Naton kumppanuusohjelman kautta.

Puolustusvoimien hankintatoiminnan tavoitteena on Suomen puolustusjärjestelmään parhaiten sopivan suorituskyvyn hankkiminen tarkoituksenmukaisesti, kustannustehokkaasti sekä valtion keskeiset turvallisuusedut huomioiden. Puolustushankintojen peruseriaatteena on hankintojen kilpailuttaminen julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista annetun lain (1531/2011) nojalla. Valintakriteerinä on lähtökohtaisesti kokonaistaloudellinen edullisuus. Hankittavan materiaalin tulee olla Nato-yhteensopivaa.

Suomi on hankkinut viime vuosina Israelista mm. pintatorjuntaohjusjärjestelmän, korkeatorjuntaohjusjärjestelmän sekä panssaritorjuntaohjuksia. Edellä mainituissa hankinnoissa Israelista hankittu puolustusmateriaali on kilpailutusprosesseissa todettu parhaiten Puolustusvoimien tarpeet täyttäväksi materiaaliksi ja hankintoja on puollettu yksimielisesti Valtioneuvoston raha-asiainvaliokunnassa. Keskeisistä eurooppalaisista verrokkimaista mm. Ruotsi, Tanska ja Alankomaat ovat viime vuosina hankkineet Israelista puolustustarvikkeita, mukaan lukien tuhoa tuottavaa materiaalia.

Puolustusministeriö noudattaa hankinnoissaan EU:n ja YK:n puitteissa tehtyjä linjauksia. Israelia kohtaan ei ole voimassa pakotteita, jotka rajoittaisivat puolustushankintojen tekemistä. Tällä hetkellä ei ole perusteita rajoittaa puolustustarvikkeiden hankintoja Israelista.

Syytökset YK:n Palestiinalaispakolaisjärjestö UNRWAn (The United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees) kahdentoista työntekijän osallisuudesta Hamasin 7.10.2023 terrori-iskuun Israelia vastaan ovat vakavia. Ulkoministeriö edellyttää järjestöltä pikaista ja perinpohjaista selvitystä asiasta ja pitää tarpeellisena UNRWAn päättöstä irtisanoa epäilyn alaiset työntekijät ja aloittaa riippumaton ulkopuolinen tutkinta.

Tutkinnasta vastaa YK:n sisäisen tarkastuksen toimisto OIOS (UN Office of Internal Oversight Services), joka on YK:n pääsihteerin alla toimiva sisäinen ja itsenäinen tarkastuselin. OIOS käynnisti selvitystyön välittömästi ja vie sitä eteenpäin tehokkaasti. Selvityksen väliraportin on määrä valmistua neljän viikon kuluessa. Tämän lisäksi UNRWA on 17.2. tilannut riippumattoman ulkopuolisen arvion järjestön toiminnasta ja rakenteista, ml. mahdolliset suositukset riskienhallintomekanismien vahvistamiseksi.

Suomen käytäntönä on keskeyttää kehitysavun ja humanitaarisen avun maksatukset väärinkäytösepäilyjen ilmetessä. Näin on toimittu myös nyt UNRWAn tilanteessa. Vuoden 2024 avustusta ei ollut vielä maksettu, kun epäilyt tulivat ilmi. Suomella on UNRWA:n kanssa nelivuotinen humanitaarisen avun sopimus vuosille 2023-26, viisi miljoonaa euroa vuodessa. UNRWAn tietojen mukaan 16 maata on väliaikaisesti keskeyttänyt rahoituksensa järjestölle. Tuen keskeyttäneet maat keskustelevat parhaillaan siitä, millä edellytyksillä rahoitusta olisi mahdollista jatkaa. Suomen kannalta keskeistä on varmistaa, että UNRWA:lla on riittävän vahvat riskienhallintamekanismit.

Suomi pitää välttämättömänä varmistaa, että humanitaarista apua saadaan jatkuvasti ja riittävästi perille Gazaan. Lisäksi Suomi pitää tärkeänä, että myös Euroopan unionin kautta vaikutetaan Gazan humanitaarisen tilanteen helpottamiseksi.

Tällä hetkellä Suomi selvittää vaihtoehtoisia kanavia humanitaarisen avun perille toimittamiseksi Gazaan. Ulkoministeriö tekee tätä työtä parhaillaan nopealla aikataululla. UNRWA:n osalta odotetaan OIOS-selvityksen ja ulkopuolisen arvion edistymistä.

UNRWA on keskeinen humanitaarinen toimija Gazassa, jossa humanitaarinen tilanne jatkuu katastrofaalisena. Se on tehnyt vuosikymmenien ajan ratkaisevan tärkeää työtä ja sillä on keskeinen rooli alueellisen vakauden säilyttämisessä. UNRWA on tärkeä kumppani kansainväliselle yhteisölle ja EU:lle. Alueella on kuitenkin myös muita kansainvälisesti luotettavana pidettäviä toimijoita.

Vuonna 2023 Suomi rahoitti humanitaarisen avun osalta UNRWA-tuen lisäksi ICRC:n Israel/Gaza/ Länsiranta –vetoomusta neljällä miljoonalla eurolla. Lisäksi Suomi tukee yleisrahoituksella useita globaalisti toimivia humanitaarisen avun järjestöjä; pääkumppaneitamme ovat UNHCR, WFP, ICRC, OCHA. Näistä useat toimivat myös Gazassa ja Länsirannalla – UNRWA:n lisäksi esim. ICRC ja Maailman ruokaohjelma WFP.

Suomen Palestiinan kehitysyhteistyön maaohjelma on tasoltaan seitsemän miljoonaa euroa/ vuosi. Seuraavat hankkeet ovat tällä erää käynnissä osana Suomen Palestiinan- maaohjelmaa:

- Palestiinan opetussektorin tuki yhdessä Norjan, Irlannin ja Saksan kanssa (3 MEUR 2021, 3 MEUR 2022, 1,7 MEUR v. 2023, 3 MEUR v. 2024). Suomi tukee opetussektorin kokonaisvaltaista kehitystä Palestiinan opetusministeriön kautta.
- Tuki palestiinalaishallinnolle EU:n Pegase-mekanismin kautta (2 MEUR v. 2023, 1,7 MEUR v. 2024). Pegase on EU:n keskeisin mekanismi palestiinalaisen valti-onrakentamisen ja kansallisen kehityssuunnitelman toimeenpanon tukemiseksi. Suomi on viime vuosina tukenut Itä-Jerusalemien sairaaloita sen kautta.
- Palestiinan ihmisoikeuskomission tuki, ICHR (550 000e, 2021-2022, 1,2 MEUR 2023-2025).
- EU:n humanitaarisen toimiston ECHO:n kautta Länsirannan suojelukonsortion tuki (1,5 MEUR, 2022-2024). Konsortiota tukee kymmenen EU-maata sekä Iso-Britannia. Ohjelma vastaa humanitaarisen suojelun tarpeisiin. Pitkän aikavälin tavoitteena on suojella Länsirannan palestiinalaisia pakkosiirroilta ja ihmisoikeusloukkauksilta.

- YK:n kehitysohjelma UNDP: Transformatiivisen resilienssin ohjelma C-alueella, Itä-Jerusalemmissa ja Gazassa (3 MEUR, 2021-2024). Hanke edistää heikoimmassa asemassa olevien palestiinalaisten kriisinsietokykyä.
- Vuonna 2023 päättyi Unicefin lastensuojeluhanke BRAVE (1,6 MEUR 2019 – 2023). Hanke toimi Gazassa sekä haavoittuvilla alueilla Länsirannalla, kuten Hebronissa ja Itä-Jerusalemmissä.

Helsingissä 19.2.2024

Ulkoministeri Elina Valtonen